

ומכל מקום תקנו לברך וכן ברכת אירוסין ונשואין והעיקר נראה לי מה שלא תקנו לברך על אכילת ערב כיפור הוא משום דלא דמי לאכילת מלוא וכו' דהא תנינו באכילת מלוא דאם לא ידע שהיום פסח או שזו מלוא ואכל לא יא' יד' חובתו ומייב לאכול ענין כדאיתא בשולחן ערוך סי' טע"ה סעיף ד' אבל באכילת ערב כיפור אם אכל לפני ערב כדי שצטו ולא ידע שהיום ערב כיפור נראה דאין לברך לחזור ולאכול כיון שהוא שבת ויכול להפנות את כן הוה לה כהן דמלא קלור אינו קולר דלאו מלוא היא כדאיתא במכות ד' ח' פ"ב ע"ט :

ורק בואת אהפלה על רכותיו הכו' והחמ' סופר על מה שלא זכרו להביא מהך דאורח חיים סימן תל"ב סעיף ב' דמסרי' דין לברך לנהיג פמימי חמץ שימאלם הבדוק כדי שלא יהיה ברכתו לבטלה והכל בו פסק דאין לברך דעת כל אדם עם הכרעה לברר את מלאך דמאוס הכי לא הוי ברכה לבטלה ולחלוף הכי זה דומה לענייננו ולברך עיון כמה ומגדל הערדה וחי מנוחה ה' ירחם ההכרח לי לקצר ובפרט כי כל הני חבויים שמביא הר"ג במערכת זו אינם תחת ידי ואם הנראה לדעתו כתבתי וכו' ולא הארכתי בפלפולים רק לברר הבהרה עד כאן דבריו י"ו :

אחר זמן רב קבלתי מכתב ידידי הגאון אד"ר אהר"ק מיר ומלפניו בקיץ פאניוועז י"ז מוכו לרוך הערותיו היקרות על דבריו בשדי חמדתי ובענין זה כתוב למר ניהו רבא וז"ל בברך על אכילת ערב יוס כיפור מה שכתב שם שאין לברך מפני שאין עטם האכילה מלוא רק אם יתענה ביום הכיפורים לי לט"ק דכתיב דבהרא"ש פרק א"ס הכיפורים כתב דזכו קטע מלוא אכל מכל מקום מלא לן לדרוש טעמא דקרא ושלא לברך מהאי טעמא ועיוון בהשואה רעק"א (סימן ט"ז) שכתבתי את שם חייבות באכילת ערב יוס הכיפורים (ובכמה דרש"ש בסוכה דף כ"ח ע"ב ל"ז (לא זכר) דברי הגרעק"א) ולא דרש האי טעמא אפילו להחמיר ועיון חוספוס פסחים (דף ק"ט ע"ב) ובכ"מ (ובכמה מקומות) אלא שיש לומר דהכא עדיפת דהוה ליה כמו היקישא דמלא לחמץ בפסחים (דף מ"ג ע"ב) ועיון חוספוס יבמות (דף י"ד) ומכאן (דף מ"ג ע"ב) כעין זה ואם המלא לומר דמכל מקום למטע בברכות עדיף וכהא דמשנת הגאונים שכתב רש"י ותוספות משמיימו פסחים (דף כ"ד ע"א) שלא לומר ענוו בשחית מטעמא ש"י (שמא יאחזו) בולמוס קשיא לי טובא אך מלאנו ימינו ונגלו בברכת ספירת העומר שהלכה רווחת בישראל שאם שכתב לברך יוס אחד שוב אינו מברך משום דהכא תמימות (ומעודי נפלאהי באמת מאי טעמא זכה האומר כן לקבוע הלכה כמותו ובטור סי' חפ"ט היא דעב יחידים ואכמ"ל) ואם כן איך תקנו כלל ברכה על ספירת העומר אף שאמר דהם למיתה דומן שבעת שבועות לא היישיקן מכל מקום לשכחה בזמן שבעת שבועות ודאי יש לחוש ואם כן הוה למפרע ברכותיו לבטלה ולברך לעיון עד כאן דבריו י"ו :

ובמה שאין מברכין על כתיבת ספר תורה כתבתי בנדפס בסימן א' אות כ"ז בדה"ן עמוד ג' ועמוד ד' עממ"ס בזה בשם הרבנים חסד סופר ודברי מנחם ופקפקתי על דברי קדש עיון שם ועל זה כתב לי ידידי הגאון מוהר"ר דניאל פאיינבערג אהר"ק ווייפסקס וז"ל. ומידי עברי על דבריו הקדושים בפסקי דינים במערכת ברכות דף ל' עמוד ג' וד' בדבר ברכה על כתיבת ספר תורה ראינו כי כתיב העיר שם על ספר דברי מנחם מהא דהכינו לו אבותיו דמשמע דמלוא בפני עולמה היא. הנה הגם דמלשון הרא"ש שהביא הטור והמחבר סוף סימן ע"ר משמע דבבירא ליה דמלוא הכתיבה היא משום הלימוד ועיון שם בפרישה ובביתאור הגר"א. אולם השאגת אריה בסימן ל"ה ל"ו הרבה לטובת דמלוא בפני עולמה היא. וסבירא גם כן מהא דהיינו לו אבותיו ספר תורה שהביא כתיב. ודחה שם דברי הפרישה והסכים לדברי הבית יוסף ע"ש לכן לפי עניינות דעתו העיקר בזה תירוצ' החסד סופר שהביא מעב"ת

השונה הי"ג מיגלם תחת ידו אך ככ"ו נראה בפליל שהיא המשובה שא"ל רב ברוך לרבינו נסים גאון בהש"ב קטן סי' קנ"א ושם מסיים כדאיתא וכן מוכח בפי' בכל מערבין כו' והף כי אפשר דמוכן מוכח והלכה הם דברי הש"ב כעלמא על כל פנים מוכח שכת"ר לא השתמש בהש"ב ועם כי רשום בזכרוננו שכנודו מביא את הש"ב בענין להוכיח את הש"ס בשעת הלמוד אך מהשתמא מביא זאת בשם ש"ס או איוה ספר אחר ולא אוכל בעת להשיג ספרו לעיון עוד הפעם בו ואם כן אמינא מביא דמסייע למר והנה אכתי בע"ה פלפלי בזה אך לא לרא אמינא האידנא שכ"ר י"ו :

סימן ז' במים שמביאים מרחק לרפואה הבאתי בנדפס בסי' א' אות כ"ג תשו' הגאון שאלל ומשיב דברך לברך ע"ש ועל זה כתב לי ידידי הרב זאב הנז"ל וז"ל שם סי' א' אות כ"ג בשוטה מים לרפואה לברך על כל כוס וכוס ל"ט הא במים לרפואה איתא בהדיא בברכות (מ"ה) דפסוק מלברך ואולי אותן פמים יש להם טעם והוא רחוק ודמיון ובאות כ"ו הביא עדות בשם ר"מ טעם והוא תכלין למה שמדשמי בעניוטי שאם שופה מים דרך שוקק לא ללמלא ולא לרפואה עליון לברך ואם כתיב יבטיחני לעיון בזה אז אעלה לפני הדריג' משוכתי כי ב"ה כמה הלבנת ברכתי איכא למשמע מינה עכ"ר י"ו :

סימן ח' ברכה שנתקנה בלא תמימה ותחתיה כתיבתי בנדפס בסי' א' אות כ"ג תשו' הגאון שאלל ומשיב דברך הנשנין לברכה הודאה ושבה ע"ש בשם הגאון נ"ב ועל דבר זה כתב לי הרב הנז"ל י"ו וז"ל שם אות י"ב חתם במקום שא"ל לתחום קלח מקור לזה יש מהכובות ח' ע"א ואין הספר ש"ח כעמ' לפני לא אוכל להרחיב הדבור בעל י"ו :

סימן ט' במה שמתקנה בנדפס במערכת זו אות כ"ט (בד"ה ודע) אם כששאל על החלה היא ברכתו למפרע לבטלה כתב לי הרב הנז"ל י"ו וז"ל שם אות כ"ט כשהפק את שאל על החלה אם יש חשש ברכה לבטלה הנה נראה שם בקיאותו הנפלאה והנה בעל הלכות קטנות מקל' הרכה עד שאמר קרוב אני לומר שא"ל שוב ברכה כשהפריש חלה שהניח איברא דלפ"ד יש להביא ראייה דרש"ב א"ל חושש מטעם ברכה לבטלה דכתיב הארוך בית רביעי שער א' דף ק"ג זה לשונו וכן כשהמחיר חלוי במעשה והמעשה חלוי יחדיו כגון עבל ומעשר שני והקדש שכל חלו קרייין דשיל"מ ופדמתיא רש"א כל דבר שיש לו מחירין כגון עבל ומע"ש והקדש ויחידוש (י"ל ודע) לא נהנו בו חכמים שיטור ועבל י"ו בידו לתקנו אם יש לו פרנסה ממקום אחר וכן מע"ש יוכל נדונו ולאכול בכל מקום וכן הקדש יכול לשאול עליו דהקדש שות אינו הקדש וכן קונמות הואיל ומלוא לאיתשוליה עליהו ודבר' כדאית' בנדריים עכ"ל והמעיון בנדריים כן יתמה דהא שם (י"ט) איתא בהדיא בשלחא קונמות מלוא לאיתשוליה אלא תרומה מי י"ה לאיתשוליה ומטעם זה כ' הר"ג שם דהקדש ע"כ מייירי בהקדש ח' ביות דע"כ לפדיה קאי אבל לא מטעם שאלה דהא אין מלוא לשאול על הקדש והוא לכאורה תימא דכתיב אלא שפע"ד קאי כאן לשיטתיה וממילא יתא דברי הרש"ב דהנה איסור דבר שיל"מ ש' לנו ב' עממ"ס (א') פעם הר"ג י"ה ביהור כאשר האריך שם ברה' (י"ב א') (ב') עממ"ס משום עד שחללנו בחיבור שאללנו בהיאר ונ"מ עממ"ס לפ"ד הוא כן דלטעם אר"ה אם אך יכול ליה איוה עלדקי להחיר הוא לברך לעשות בכדי שלא יע' וז"ל אכל לטעם הר"ן דהו כהיאר בהיאר כמלא אם אין עומד מלך מלכות ליהו מוסר לא נקרא מין במינו ולא מ' ולפ"ז הר"ג לשיטתיה שפיר מקשה מהקדש ומלשון דהקדש ב"ה ולהוסף תכלין דע"כ לפדיה קאי דכלא"ה מביא בידו לפרוה חלו לא היה עומד לך מלך עלמו לא קרא יתא דהיאר ולא הוי י"ל' אבל הרש"ב סובר א"כ כיון שיכול לשאול על ההקדש כיון דלא הוי

עבירה בשאלתו ע"כ לר"ך לשאול כתיב בהיאר וזה דקאמר בנדריים תרומה ללו מלוא לאיתשוליה היינו דעבירה נמי יש משום ברכה לבטלה כלע"ד בישוב דברי הרש"ב ויאל לנו מזה דם הרש"ב סובר כהח"י והא דכתב נבי' ויאל לנו מזה דם הרש"ב נודר יש לו איוה תכלית בנדרי' אפי"ה ישאל עליו והעיקר דלשון הגמרא חפס דוחק ליה לאוקמיה דוקא בהקדש ב"ה לך קסבר דהטעם משום שאלה ולפ"ד מדמשבו בריש נדריים למ"ד לשון שברו חכמים שינדו בכניו שמא יזכור הש"ס ויהחמט ומה בכך שיחמטע הא בשעת הולאה הש"ס היה אדעתא שיאמר קרבן ולא הוי לבטלה וכ"ש לשיטת הרמב"ם דהקדש מוך כדי דבור לאו כר"ד ולטעם הר"ג משום דדברים אלה ב"הים אחר גמר דעת ואם כן לא שכיח שיחזרו אחר שיחילו להקדיש ש"מ דיש חשש ברכה לבטלה דאי לא לא היה להם למוח לזה כלע"ד וליהו ידוע להדריג' כי דברים אלה דעמתי לקובעם בספרי אם אך כבודו לא יתאר אותם עוד יש לעורר על דברי הרש"ב א"ה ה"ל מי יתאר דמזוקקו לו להסיר ההקדש ולא נקרא בידו ואולי מטעם שדי בשלשה הדיוקות וזה נקרא בידו וז"ע עכ"ר י"ו :

וכבוד ידידי הגאון מוהר"ר בנימין זאב זקסיים אהר"ק ייקאטרינסלאוו י"ז כתב לי בענין זה וז"ל ראינו בסיפרו היקר שד"ת מערכת ברכות סי' א' אות כ"ט מביא בשם סי' עמודי אש שמהפקת בני שברך לעשות איוה מלוא אם יוכל לחזור שלא לעשות המלוא או נומא דאין לחזור כדי שלא תהא ברכתו לבטלה ופשיט ליה מהך דשול"ן על הפרשה תרומות ותלה ולא מיישיק דיהא למפרע ברכות לבטלה וע"כ כיון דבשעת הפרשה בירך בהיאר לא הוי ברכה לבטלה וכ"כ הח"ס חו"ד סי' ע"כ וכתיב ישיחי מביא שם בשם הח"י סי' ק"ל שדעתו דהוי ברכה לבטלה למפרע ודלא כהח"ס וראיתי בשו"ת חו"י שם שאל לתרץ קושיא הטורי והב' בסי' ש"כ שפק' בנדריים ד' ל"ט ע"א דמקשה הגמ' למה בתרומה קי"ל דבטלה במאה של חולין והא הוה ליה דבר שיש לו מחירין דאפשר בשאלה כמו דאמרינן בקונמות ומשני דשאלו קונמות דמלוא לאיתשוליה עליהן משם דר"ג דאמר ר"ג כל הנודר כאלו כנה במה וכו' תרומה מאי מלוא וכו' לאיתשוליה עלה והק' הסי' ומה לי אף אי ליכא מלוא לאיתשוליה אכתי הו"ל דשיל"מ כיון דבידו לאיתשוליה דקיי"ל ביו"ד סי' ק"ב דכל מה שבידו מיקרי דשיל"מ ועו' מירין החו"י דאיכא טעמא רבא דמלוא עביד בהפרשת תרומה ובירך עליה משום הכי לא מקרי דשיל"מ בהפרשת עליה מעיקרא ואע"פ שלא זכר הש"ס סברא זו שם בגמרא מכל מקום הוא נכלל במש"ש שאני נדר דמלוא לאיתשוליה עליה רוצה לומר משא"כ בתרומה שאין מלוא וממילא יש הפסד שכת מלוא דקל וחומר הוא מהפסד ממון דלא הוי דשיל"מ עכ"ל והנה כל הרוואה דלפ"ז העיקר חסר מן הספר דהו"ל להגמ' לומר שאני קונמות דלא עביד מלוא כמה שגבר וליכא ברכה משום הכי הו"ל דשיל"מ אבל בתרומה דאיכא מלוא וברכה בהפרשתה מש"ה לא הוי דשיל"מ ומדקאמר הגמ' שאני קונמות דאיכא מלוא לאיתשוליה עלי' משמע דאי ליכא מלוא אף אם גם עבירה ליכא חו' לא הוי דשיל"מ וא"כ קושיא הסי' באוקמה עומדת :

ובדאי העיקר בזה כמו שכתב השפתי כהן שם סי' א' דשאני נדרי הקדש כיון דאין מלוא לשאול עליהן אלא מדוחק כדלעיל סי' ר"ג סעיף ג' מש"ה לא הוי דשיל"מ ע"ש וכן דאין נשאלין אלא מדוחק הוא ברכות'ם בפרק אחרון מהלכות נדריים ה' כ"ה וז"ל אמרו חכמים כל הנודר כאלו כנה במה ואם עבר וגדר מלוא להשאל על נדרו כדי שלא יתא מכשול לפניו כדא' בנדרי' איסור אבל בנדרי' הקדש מלוא לקיימן ולא ישאל עליהן אלא מדוחק שנאמר נדרי' לה' אשלים עכ"ל כרי משמע מדברין דלולא הטעם דמיישיקן בנדריים שלא יבא לידו מכשול הוה גם בנדריים המלוא לקיימם מהך קרא נדרי' לה' אשלים וכל נדריים בכלל לפ"ז מיושב הגמ' בנדריים הכל